

ПРОФІЛЬ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА У СФЕРІ АВІАЦІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Відсутність профілю компетенцій авіаційного психолога послугувало причиною звернення до цієї теми. У даній роботі детально розглянемо специфіку знань спеціаліста у сфері авіаційної психології.

Профіль майбутнього спеціаліста визначається критеріями, які можна отримати виходячи з інформації про базові компетенції, якими має оволодіти студент у процесі навчання, і які закріплюються у подальшій практичній чи практично-науковій діяльності.

Відповідно до навчально-методичних комплексів дисциплін, які викладаються студентам кафедри авіаційної психології, можна скласти профіль майбутнього спеціаліста у сфері авіаційної психології.

У навчальних планах виділяють з циклу професійної підготовки наступні дисципліни: 1) психологія праці; 2) психодіагностика; 3) психологія управління; 4) методика проведення психологічної експертизи в різних галузях психології; 5) інженерна та авіаційна психологія; 6) постстресова реабілітація.

Розглянемо окремо кожен дисципліну і визначимо ключові компетенції, які має на меті взростити предмет у студенті.

Першим предметом є «Психологія праці». У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен знати основні поняття в галузі психології праці, принципи організації трудової діяльності, види психологічної допомоги, їх подібність та відмінності; специфіку роботи психолога у різних галузях виробництва; основні наукові досягнення (теорії, методи), на зразку яких організується дослідницька практика вчених в даній області

знань; дослідження впливу психічної напруги, втоми, стресу, емоційних станів на ефективність праці людини. Психолог має застосовувати системний підхід, який дозволяє отримати різностороннє уявлення про процес праці і про шляхи його вдосконалення з метою підвищення ефективності й якості праці, всебічного розвитку особистості і задоволення творчих потреб працівників [1].

Наступна дисципліна – «Психодіагностика». Викладання дисципліни поділено на два модулі. У результаті засвоєння навчального матеріалу першого навчального модуля "Загальні питання психодіагностики" і другого модуля "Діагностика особистості" студент знає: принципи класифікації психодіагностичних методик; вимоги до психометричної підготовки психологів; основні способи встановлення валідності та надійності методик; фундаментальні проблеми в галузі психології мотивації; психологічну сутність, джерела та природу мотиву; поняття емоційної стійкості та методики її вимірювання; особливості використання поліграфів в профвідборі та профорієнтаційній роботі в ергатичних авіаційних системах; особливості психодіагностики пізнавальних процесів; основні теоретичні засади діагностування сенсомоторики та індивідуально-типологічних особливостей особистості; психологічні та психофізіологічні механізми формування образу виконання руху, дії, діяльності; теоретичні аспекти діагностики особистості в системі суспільних відносин[1].

Також студент вміє діагностувати конституційні диспозиції за допомогою наступних методик: тест-опитувальник Я.Стреляу; тест-опитувальник Г.Айзенка; тест-опитувальник Л.Терстоуна; тест-опитувальник К.Леонгарда; тести-опитувальники Р.Кетела 16 PF та MMPI; діагностувати інтелектуальні здібності за допомогою тестів інтелекту; використовувати тести, що вимірюють мотивацію до діяльності; проводити експериментальне дослідження з використанням тестів, що характеризують емоційну стійкість респондента; виявляти індивідуальні особливості у розвитку пізнавальних процесів; організувати корекційну роботу

практичного психолога по удосконаленню пізнавальних процесів; діагностувати сенсомоторику особистості; діагностувати взаємовідносини між членами групи; організувати діагностику групової оцінки особистості методом попарного порівняння, визначити ефект спілкування, самооцінку взаємовідносин між членами групи [1].

Третій предмет – «Психологія управління». У результаті засвоєння навчального матеріалу навчального модуля "Психологія управління як самостійна навчальна дисципліна" студент повинен знати: методи психології управління та її зв'язок з іншими науками; сучасні концепції управління; різноманітні стилі управлінської діяльності в різних умовах праці; соціально-психологічні характеристики організації; проблеми ефективності міжособистісного спілкування в організації; основні елементи процесу управління трудовими ресурсами та їх психологічна характеристика[4].

Вміти застосовувати психологічні методи і закономірності при розв'язанні завдань забезпечення управлінської діяльності; діагностувати та аналізувати різні психологічні фактори ефективної роботи працівника; розробляти програми щодо розвитку трудових ресурсів різних організацій[4].

Знання та вміння, отримані студентом під час вивчення даної навчальної дисципліни, використовуються в подальшому при вивченні багатьох наступних дисциплін професійної підготовки фахівця з базовою та повною вищою освітою [4].

Дисципліна «Методика проведення психологічної експертизи в різних галузях психології» забезпечує студента знаннями основних напрямків проведення психологічної експертизи у віковій психології, у педагогічній психології, у загальній психології, у соціальній психології. По закінченню курсу студент вміє визначити експертний критерій та його показники відповідно до проблеми та галузі психології; розробляти програму експертизи, проводити психологічну експертизу, оформляти експертний висновок за результатами психологічної експертизи за обраним напрямком [2].

Після курсу «Інженерної та авіаційної психології» майбутній авіаційний психолог знає: зміст основних методологічних принципів професійного психологічного відбору та їх значення при проведенні відбору операторів сучасних технічних систем; структуру професійної підготовки операторів; поширені методи розробки професіограми операторських професій; особливості застосування методу критичних інцидентів при розробці професіограм операторських професій; зміст поняття «професійний розвиток»; еволюцію психічних функцій як складова професійного розвитку; яще вікової інволюції психічних функцій та особливості вікової динаміки професійно значущих психічних функцій у людини-оператора; оптимальне навантаження, сенсифікація, підвищена мотивація та операційні перетворення функцій як умови позитивної еволюції психічних функцій; зміст поняття «злагодженисть» команди операторів; поняття „зльотаність” екіпажу повітряного судна; порівняльний аналіз особливостей застосування когнітивного та діяльнісного підходів при дослідженнях та оптимізації функціонування команд операторів технічних систем (зокрема, екіпажів повітряних суден) [6].

У результаті засвоєння навчального матеріалу «Постстресова реабілітація» студент повинен знати: методологію та основні методики реабілітаційної діяльності; особливості використання різних психотехнічних засобів; специфіку процесів саморегуляції та управління цими процесами; механізми управління мотивацією та вольовими ресурсами людини; знати особливості швидкої реабілітаційної допомоги постраждалим в умовах раптового екстремального стресу та специфічні феномени, які притаманні цієї категорії клієнтів; знати механізми та методичні основи фізіологічної, психофізіологічної і психологічної регуляції; володіти знаннями щодо психотехнічного забезпечення реабілітаційної допомоги при різних концептуальних підходах до неї, різних стратегіях її здійснення [3].

Вміти: втілювати теоретичні знання, які отримані в процесі вивчення дисципліни, при виконанні практичних завдань з

постстресової реабілітації та профілактики негативних наслідків стресу; розробляти стратегію реабілітаційної роботи та психотехнічно забезпечувати її; досконало володіти психотехнічними прийомами з різних методів постстресової реабілітації: фізіологічної, психофізіологічної та психологічної [3].

Література

1.Вашека Т.В., Власова-Чмерук О.М. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Психодіагностика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/24531>

2.Ічанська О.М., Власова-Чмерук О.В. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Методика проведення психологічної експертизи в різних галузях психології» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/24655>

3.Луппо С. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Постстресова реабілітація» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/25125>

4.Помиткіна Л.В., Гірчук О.В. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни. «Психологія управління» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/24658>

5.Помиткіна Л.В., Гірчук О.В. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Психологія праці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/24659>

6.Яковицька Л.С. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Інженерна та авіаційна психологія». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/36226>

7. Iatsyshyn, A.V., Kovach, V.O., Romanenko, Y.O., Deinega, I.I., Iatsyshyn, A.V., Popov, O.O., Kutsan, Y.G., Artemchuk, V.O., Burov, O.Yu., Lytvynova, S.H. Application of augmented reality technologies for preparation of specialists of new technological era (2020) CEUR Workshop Proceedings, 2547, pp. 181-200.

8. Луцький М.Г. Методологія інформатизації науково-практичного супроводження експлуатації авіаційної техніки / Інженерія програмного забезпечення. – 2011. – №1(5). – С.25-34.